

Mihail Šiškin: »Moja Rusija«, TIM press, Zagreb, 2024.

ŠIŠKINOV PISMOMOVNIK ZA PUTINOVU RUSIJU

Mihail Šiškin se danas smatra jednim od najznačajnijih ruskih pisaca; iako već godinama (od 1995.) živi i radi u Švicarskoj (prebiva u mjestu Kleinlützel, nedaleko Basela, a uposlen je u Zürichu, u Federalnoj službi za izbjeglice, kao prevoditelj za njemački, odnosno ruski jezik), za brojne ruske jezikoznance, lingviste, književne teoretičare i kritičare, on je, kako je to sažela dobra poznavateljica njegova djela M. Kučerskaja, »najveći majstor suvremene ruske književnosti, čiji jezik u tradiciji Tolstoja, Dostojevskog, Čehova i Bunjina, doživljava savršene preobrazbe i kroz (raz)govor postaje mek i poslušan kao glina, a sam autor, kao kipar, nevidenom vještinom vlastitih ruku u svojim romanima i esejima na čudesan način i zadivljujućom lakoćom oblikuje jednu, samo naizgled apstraktnu stvarnost koja je zapravo mnogo autentičnija od one stvarne, jer je u svom diskursu u potpunosti svjesna razmjera istinske tragedije koja je zadesila ruski narod kroz povijest, posebice 20. stoljeća, a koja evo sve do naših dana traje nesmanjenom žestinom i s posljedicama koje je, istina, teško sagledati, ali prilično jasno predvidjeti.«

Totalitarni režim

A, na pitanje zašto u svom rukopisu poklanja tako veliku, »gotovo manijakalnu« pozornost usavršavanju sadržajne i formalne preciznosti već i onako bogate »barokne raskoši« ruskog jezika i zašto ga želi svakim svojim novim djelom dodatno stilski do perfekcije (iz)brusiti, Šiškin se kao danas jedan od najvećih i najtemeljitijih kritičara Putinova režima i njegove vladajuće mafijaško-oligarhijske nomenklature, pozvao na primjer njemačkog nobelovca Thomasa Manna koji je kao ogorčeni protivnik Hitlerovog zločinačkog režima, tijekom Drugog svjetskog rata, iako se nalazio u emigraciji, svojim tekstovima i javnim govorima gotovo svakodnevno upozoravao kako njemački jezik nacističkih krvnika nije njemački jezik Goethea i njemačke kulture koja je, po mnogočemu suštinski oblikovala naš novodobni, svjetski duh vremena i kako svojim istupima »želi spasiti dignitet tog i takvog jezika, a ne prepustiti ga Führeru i njegovoj kriminalnoj družini koja na njemu želi nezasluzeno parazitirati i kititi se perjem koje ni po čemu ne zaslužuje.«

U sličnom se položaju, po mišljenju Šiškina, danas nalazi ruski jezik koji je u svoje imperijalističke, osvajačke planove i ratove upregao i šovinistički patronizirao kremaljski diktator Vladimir Putin, odnosno on je ruski jezik pretvorio u taoca svoje politike koja već treću godinu masovno sije smrt diljem Ukrajine. A, Šiškin mu po ugledu na Manna to ne želi dopustiti i neprestano (kada to već ne mogu ili ne smiju intelektualci koji žive u Rusiji) ponavlja gdje god za to ima prilike: »Ne želim svoj jezik dati Putinu. To je moj jezik. Totalitarni Putinov režim

beskrupulozno je domesticirao ruski jezik za svoje prizemne, pokvarene i po ruski narod (pa i šire) pogubne interese, ali ruski jezik pripada svjetskoj kulturi i stoga kao ruski pisac, zaljubljen u rusku kulturu neću odustati od te borbe... Cijeli život imao sam čvrsto tlo pod nogama; to su bili ruska književnost i kultura, a kada je Putin počeo svoj krvavi pir u Ukrajini tlo je nestalo; pod nogama mi se pojavio ponor koji sam, kako bih preživio, morao prevladati. A, nemoguće je živjeti bez tla pod nogama i stoga sam morao napisati knjigu koja će mi vratiti jezik i izgubljenu sigurnost.«

Mir ili rat?

I tako se kao odgovor na Putinovo divljačko uništavanje Ukrajine pojavilo jedno, po mnogočemu iznimno i jedinstveno djelo; Mihail Šiškin je 2022. godine napisao i objavio knjigu »Moja Rusija«, koja se nedavno u izdanju zagrebačkog TIM pressa, a u prijevodu s njemačkog jezika dr. Višeslava Raosa, pojavila i u nas i koja je već pobudila znatan interes stručne, ali i šire javnosti, jer nas na jednostavan, gotovo esejistički, ali ujedno i stručan, znanstveno utemeljen način sveobuhvatno informira o najbitnijim prijeporima ukrajinsko-ruskim odnosa, kao i pitanjima i problemima koji su na koncu i doveli do Putinove agresije na Ukrajinu kao bivšu sovjetsku republiku, a danas veliku, nažalost ratom rastrzanu europsku, samostalnu i suverenu državu kojoj »novi ruski car« sustavno odriče pravo na postojanje u postojećim granicama, a Ukrajinice, svojom šovinističkom politikom proglašava sastavnim dijelom »velikog ruskog naroda«, uopće se pri tome ne obazirući na volju ukrajinskog naroda i njegov

demokratski izbor i pravo da sam odlučuje o vlastitoj sudbini, nacionalnoj pripadnosti i državnoj suverenosti.

Pojašnjavajući oblike i uopće fenomenologiju nasilja tijekom povijesti Rusije, Šiškin je u svojoj knjizi vispreno artikulirao i sve brojne probleme odnosa između »ruske države i njezinih građana«, pokazujući kako ih podjednako carski, odnosno (post)komunistički režim nikada nije doživljavao, a još manje tretirao kao slobodna bića, već jedino i isključivo kao podanike čijim sudbinama i u konačnici životima raspolaže krajnje volontaristički, kao pukim »potrošnim materijalom« u službi »državnih i nacionalnih interesa«, a stvarno u korist interesa vladajućih elita. Samim time djelo »Moja Rusija«, podnaslovljeno »Mir ili rat?«, ujedno je i ozbiljno upozorenje, jasna opomena »protiv degradacije jezika i normalizacije laži«, ali to je i mučna priča o »divljim ruskim devedesetim godinama minulog stoljeća« kada su zahvaljujući Borisu Jeljcinu, ruski oligarsi, ta novoformirana društvena elita enormno bogatih ljudi nastala na kriminalu i otimačini, a sve u »koprodukciji« i dogovoru s vladajućom političkom nomenklaturom, do krajnjih granica devastirali nacionalne prirodne i privredne resurse i tako prigrabili ogromnu materijalnu i financijsku moć kojom »servisiraju« vladara, a zauzvrat on im uzvraća »kontroliranoj indulgencijom« kako bi mogli slobodno uživati u »plodovima svoga rada« u »ljepom svijetu se razmetati svojim krezoškim bogatstvom, u što se i sam pisac mogao osobno, iz prve ruke uvjeriti, dok je u Švicarskoj radio kao prevoditelj na raznim ugovorima za potrebe otvaranja računa »velikim, privatnim ruskim firmama« kod tamnih banaka u Zürichu, Bernu, Genevi... u koje su se slijevale fantastične sume, u pravilu »prljavog« novca, dakle nelegalno otuđenog, ukradenog od ruskog naroda, a da na Zapadu nitko zbog toga nije pravio nikakvih problema, iako su svi dobro znali o čemu se zapravo radi. Jednostavno, svi su u tom »hranidbenom lancu« imali korist, izuzev naravno pokradenog naroda, ali koga to uopće interesira?

Mostovi sačinjeni od kulture

Ili, kako je u to u razgovoru za The Guardian objasnio sam Šiškin: »Švicarska je tih godina postala ogromna mašina za pranje novca, ruski su oligarsi u pratnji svojih 'zapadnih' odvjetnika u kuferima donosili

ukradeni novac, zlato, dijamante itd., i svi su bili sretni i zadovoljni, iako su bili apsolutno svjesni da je to što rade nečasno, nemoralno i što je najvažnije nezakonito. Slično se događalo i u Londonu i na brojnim drugim destinacijama diljem zapadne Europe.« Na koncu i to je bio jedan od razloga, a ne samo knjige i žestoke osude Putina u člancima koje je Šiškin pisao u najuglednijim svjetskim tiskovinama (The New York Times, The Wall Street Journal, Le Monde, The Independent itd.), zašto su mu stizale prijete smrcu, zašto je dobio diskretnu zaštitu švicarske policije i zašto mu je na koncu od 2014. (nakon sudjelovanja na sajmu knjiga u Krasnojarsku kada je jedini od nazočnih pisaca, u mukloj, ponižavajućoj tišini s pozornice javno osudio Putinovu ratnu politiku) i bio zabranjen bilo kakav boravak ili posjet zemlji u kojoj je rođen. Od tada je u Rusiji postao persona non grata. Šiškin je nakon toga proglašen »državnim neprijateljem«, ali to ga nije pokolebalo i u jednom intervjuu za madridski El Pais on se upitao i odmah i odgovorio: »Jesam li trebao zbog toga prestati pisati i pričati; odustati od svega; ne, nikako, onda moj život ne bi imao smisla. Glavni neprijatelj ruske kulture i ruskog naroda je upravo Vladimir Putin, on svojim istupima, ponašanjem, svojom politikom širi mržnju, a mržnja je bolest, a jedini lijek protiv te bolesti je kultura i stoga je moramo održati na životu, jer samo uz njezinu pomoć možemo pokušati promijeniti sumornu budućnost kojoj mnogi ne vide kraja... Ali, ja sam ipak, usprkos svemu umjereni optimist; jednog dana Putina više neće biti i tada ćemo svjedočiti kakva će se borba za moć odigravati pred našim očima. Slom ruskog imperija će se nastaviti, sve nacionalne republike će napustiti Rusku Federaciju, Sibir će otići, javit će se niz novih, malih diktatora, a Zapad će ih podržati samo zato jer će obećati kako će preuzeti kontrolu nad nuklearnim arsenalom i ruska će povijest iznova gristi svoj rep, a tome se na kraj jedino i samo može stati kulturo, jer je samo ona sposobna (na)praviti mostove između zavađenih naroda i jedino ona može ublažiti tragediju nastalu silnim zločinima koje su Rusi počinili, ne samo u Ukrajini; sjetimo se aneksije Krima na koju svijet nije ni trepnuo, ratova u Čečeniji, Gruziji, Kavkazu uopće... Danas vlada ogromna mržnja između Ukrajinaca i Rusa, neće biti lako napraviti mostove primirenja, a još manje započeti procese pomirenja, ali na koncu i to će se morati. A, ti su mostovi, prije i iznad svega sačinjeni od kulture, duhovne snage koju sa sobom nose literatura, glazba, umjetnost i civilizacija uopće.«

Staljinov učenik

Ujedno, Šiškin stalno ističe kako mu može biti jasno zašto primitivci koji ništa ne čitaju podržavaju svaki, a ne samo ukrajinsko-ruski rat, ali nemoguće mu je pojmiti zašto i naobraženi, kulturni ljudi podržavaju rat, opravdavaju zločine svoje strane bez imalo svijesti i volje da kritički propitaju barem djelić vlastite odgovornosti za svekoliku tragediju koju je njihova vojno-policijska mašinerija, njihova vlast počinila i još uvijek čini u očitoj agresiji na Ukrajinu i prekranju granica za

koje se Kremlj svojedobno obvezao da će ih poštovati ukoliko se Kijev odrekne posjedovanja nuklearnog oružja naslijeđenog nakon raspada SSSR-a. Tom su sporazumu svoju potporu dale i zapadne sile, ali po svemu sudeći, posebice danas u novom kontekstu političkih odnosa nakon dolaska Donalda Trumpa na čelo SAD-a, najveće i najmoćnije sile svijeta, to su za Ukrajinu i Ukrajince tek puki tempri passati kojima skupo, vlastitom krvlju plaćaju svoju naivnost da će se »veliki« pridržavati ranije sklopljenih dogovora. Ukrajina je za njih tek interesni »kamenčić« (istina veliki i mnogoljudan) u međusobnom planetarnom, globalnom vojno-političkom natjecanju kojim nastoje, ne pitajući za cijenu naštetiti »drugoj strani«, a milijuni prognanih, desetine i stotine tisuća raseljenih, ranjenih (ili) brutalno pobijenih ljudi za njih su samo nebitna kolateralna šteta.

Ta se tragična lekcija, posebice u odnosu na male nacije i narode tijekom povijesti uporno ponavlja i mi sami u Hrvatskoj, ali i naši susjedi u širem regionalnom prostoru prošli smo sličnu kalvariju, koju upravo sada prolaze i Ukrajinci, samo s tom razlikom da se radi o daleko većoj državi, s preko 40 milijuna stanovnika, pa su i razmjeri devastacija i katastrofe daleko veći i strašniji. Pri tome, ne treba zaboraviti ni desetine tisuća, uglavnom mladih Rusa koji se ne slažu s Putinovom ratnom politikom i uopće njegovom strahovladom, koji su javno prosvjedovali protiv njegove diktature, a za uzvrat su bili izloženi monstruoznoj policijskoj represiji, masovno su zatvarani i progonjeni, da bi se na koncu, shvativši da se u njihovoj zemlji još za dugo stvari neće pomoći s mrtve točke, mnogi odlučili za definitivni odlazak iz Rusije, ne želeći više biti taocima politike koja je spremna i fizički, bez ikakve zadržke likvidirati svoje najvidenije oponente, poput Alekseja Navaljnog, nešto ranije Borisa Njemcova, novinarku Ane Politkovskaje itd., čiji je jedini grijeh bio što su tražili više demokracije, što su tražili poštivanje zakona zemlje u kojoj su živjeli i što su imali hrabrosti imenovati krivce, sve redom iz struktura vlasti i oligarha, naravno na čelu s Putinom kao vrhom te zločinačke piramide za počinjenje brojnih zločinova: basnoslovne krađe, besprizorni kriminal, korupcija i pljačka, kao i niz politički montiranih suđenja na kojima su posvema nevinu ljude, samo stoga jer su se drznuli uperiti prstom u Putina i njegovu kamarilu, osudeni na dugogodišnje robije. Tijekom »istrage« bili su prebijani, zlostavljani, mučeni i izloženi najgorim oblicima psihičke i fizičke torture. A, koliko ih je izravnom Putinovom naredbom bilo otrovano novičokom ili pobijeno na druge načine, vjerojatno o tome punu istinu nikada nećemo saznati, ali ipak već dovoljno znamo da je ovaj satrap, bivši »kagebeovac i špijun« (p)ostao više nego talentiran Staljinov učenik, koji je u ne tako malo stvari čak i nadmašio svog zloglasnog uzora. Na koncu, ne bi trebali zaboraviti, da je upravo zahvaljujući Putinovoj intervenciji, usprkos perestrojke i glasnosti, Staljin doživio punu povijesnu i političku rehabilitaciju i već se godinama u ispitivanjima ruskog javnog mnijenja, usprkos masovnim zločinima koje je počinio

